

Avdelningen för social statistik och analys
Catarina Nordström, Ulrika Nybäck

Möte i användarrådet för regional statistik 5 november 2024

Närvarande:

Marcel Moritz, Huddinge kommun, ordförande
Karin Althoff, Västra Götalandsregionen
Marcus Jernström, Tillväxtanalys
Jimmy Lindahl, Linköpings kommun
Karl Nygren, Uppsala kommun
Jan Persson, Tillväxtverket
Oscar Svensson, Tillväxtverket
Marie Rosberg, Boverket
Anna Råman, Region Skåne
Henrik Söderholm, Göteborgs stad
Fredrik Åkerlind, Regeringskansliet

Från SCB:

Jenny Lindberg, SSA/UE/LEDN
Gunilla Sandberg, SSA/UE/UT
Stefan Svanström, ESA/MS/SBT (föredragare, punkt 5)
Linus Rispling, ESA/MS/SBT (föredragare, punkt 6 och 7)
Jessica Engdahl, ESA/BFN/PRR
Catarina Nordström, SSA/UE/UT (sekreterare)
Ulrika Nybäck, SSA/UE/UT (sekreterare)

Frånvarande

Jan Amcoff, Uppsala universitet
Max Wehlin, Varbergs kommun

1. Mötet öppnas

Mötet öppnades av ordförande.

2. Godkännande av dagordning

Dagordningen fastställdes.

3. Mötesanteckningar från föregående möte

Inga synpunkter framfördes på föregående mötesanteckningar som lades till handlingarna.

4. SCB:s röjandekontroll av totalräknade frekvenstabeller

Lars-Erik Almberg, SCB, informerade om Cell Key Method (CKM) som är en röjandemetod framtagen för totalräknade frekvenstabeller.

Utifrån lagkrav och etiska regler får SCB inte identifiera enskilda individer, hushåll och företag eller avslöja något om enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden.

Det finns olika metoder för att skydda data i frekvenstabeller:

- Aggregering
- Undertryckning (värden prickas)
- Avrundning
- Brusmetoder (exempelvis CKM)

CKM utvecklades i Australien av Australian Bureau of Statistics (ABS) för deras Census och Eurostat har rekommenderat medlemsländer att använda CKM för Census 2021.

Metoden tillför en slumpmässig osäkerhet på ett kontrollerat sätt. Samtliga statistikvärden, inklusive totaler, som är större än noll justeras med ett litet negativt eller positivt heltal. Vissa statistikvärden kan bli oförändrade.

CKM ger konsistens i statistiken vilket innebär att det blir exakt samma skydd om samma tabell tas fram igen. Metoden ger inte onödigt mycket skydd som det kan bli vid undertryckning och den skyddar mot differentiering. Det är därför viktigt att alla tal brusas.

Additiviteten i tabeller försvinner eftersom varje cell skyddas för sig.

CKM ger relativt större påverkan på små värden medan det för stora värden inte blir någon större skillnad.

Synpunkter från användarrådet:

Finns det något krav på populationens storlek? Nej.

Hur bestäms brusintervallet? Intervallet testas fram och ju större brus desto bättre skydd. SCB kommunicerar inte intervallet utåt, men bruset är detsamma för alla värden och för alla undersökningar

Kommer CKM att användas i alla tabeller i SSD från och med nästa år? SCB har tidigare haft olika rójandemetoder för olika typer av statistik och kommer nu ha en enhetlig metod. Till viss del har CKM redan implementerats. CKM används i Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS) och från och med nästa år ska befolkningsstatistiken använda CKM. Utmaningen i SSD blir att redovisa totaler. Leveranser till avgränsade statistikverksamheter berörs inte av CKM.

SCB måste vara tydlig utåt när CKM införs. Det är viktigt att beskriva vad summeringar av delmängder kan innebära.

Användare upplever idag att bruset slår väldigt hårt i BAS, speciellt vid redovisning av män och kvinnor. En viktig aspekt är att BAS inte skulle kunna redovisas på en sådan detaljerad nivå om inte CKM hade tillämpats.

Om redovisade brusade statistikvärden adderas för att skapa en ny total, så adderas även osäkerheten. Det finns därför risk för att den nya totalen innehåller större osäkerhet än vad som skulle ha tillförts samma total om den hade brusats som ett enskilt statistikvärde. Det är därför önskvärt att förse användare med de efterfrågade totalerna. Det kommer dock inte alltid vara möjligt att förse användare med alla möjliga totaler, utan här får vissa totaler prioriteras.

Hur gör SCB med äldre årgångar? SCB kommer inte att tillämpa CKM bakåt i tiden.

Hur påverkas OSDB? OSDB kan endast beställas till avgränsade statistikverksamheter. Statistik i OSDB kommer inte att stämma överens med statistik i SSD vilket blir en utmaning.

Det är viktigt att veta om något är rójandekontrollerat eller inte. Det är svårt med konsistensen. Får användare veta min och max-avvikelser? Nej, då avslöjas bruset.

Nya siffror kommer med stor sannolikhet att jämföras med tidigare siffror.

Är det ett principbeslut att all statistik ska rójandegranskas? All statistik som bygger på totalräknade individregister ska rójandegranskas. SCB kan inte göra enskilda bedömningar om någon lider skada eller men och därför införs detta.

Hur påverkas låga regionala nivåer med CKM? Med CKM riskerar ingen att röjas när olika geografiska indelningar används och ingen behöver

göra bedömningen om vad som är stort och litet. Små tal påverkas relativt mer än stora tal och därför rekommenderas tabeller med större tal. Kvalitetsaspekten kan avgöra om en tabell ska framställas eller inte.

Hur hanterar vi att en delpopulation är större än totalen? Alla metoder har för- och nackdelar. Det är viktigt att det finns en plan för hur detta kommuniceras.

Det vore önskvärt om SCB sammanställer en kort rapport om CKM som kan spridas vidare bland statistikanvändare. Innehållet behöver vara enkelt att förstå. Det är viktigt att samma information kommuniceras utåt.

5. Dynamisk befolkning utifrån rörelsedata – Statistik under utveckling

Stefan Svanström, SCB, hade en presentation om dynamisk befolkning utifrån rörelsedata.

Genom mobildata kan vi få information om var människor befinner sig vid olika tidpunkter och hur de rör sig mellan olika områden.

I presentationen visades kopplingen till SCB:s tre basregister: Fastigheter, Befolkning och Företag. Utifrån dessa register kan vi ta fram data över dag- och nattbefolkning samt pendling. Registren har svårare att beskriva en dynamisk befolkning som fångar de som vistas på olika platser vid olika tidpunkter. Dagbefolkningen tar inte hänsyn till exempelvis studerande, turister, arbetslösa och pensionärer eller för den delen de som arbetar hemifrån här kommer mobildata in som komplement.

Det finns idag fyra mobilnätoperatörer med olika täckningsgrad i Sverige där Telia har cirka 40 procent av marknaden. SCB har avtal med Telia och 3 sedan år 2020.

Data från Telia kan delas upp i:

- Aktiviteter (dwells)
- Resor mellan aktiviteter (trips)
- Besök (visits), ny data från 2023
- Restyper (infrastructure modes)

En aktivitet är en stationär signal på minst 40 minuters varaktighet i samma eller angränsande rutnätscell. Aktivitetstyper är hemma, arbete, övrigt. Genom att välja ett tröskelvärde på 40 minuter kan aktiviteten tolkas som den huvudsakliga geolokaliseringen av en enhet under en timme.

Riktningrörelse mellan två områden sker när den stationära signalen understiger 40 minuter inom en timme. Som tumregel kan resor i stadsområden identifieras om användaren rör sig 300-500 meter. För landsbygdsområden krävs en rörelse på över 1 000 meter. Rumsliga nivåer avser till exempel riket, kommuner, DeSO och rutor 500 meter och större som kan sträcka sig utanför Sverige.

Det är även möjligt att koppla mobildata till timmar och dygn. Varje mobil får ett löpnummer som kvarstår i 24 timmar. Efter det skapas ett nytt löpnummer för enheten.

Flera exempel på analyserande studier redovisades utifrån mobildata som exempelvis: [Jul utanför storstäder lockar](#). I artikeln har data i kommuner aggregerats för att se förändring i resande.

Segregation är också synlig i våra dagliga resmönster. Att människor som lever i ett visst område i många fall har liknande utbildningsnivå, inkomst, bakgrund och boendeform är känt. En ny undersökning visar att det också finns skillnader i hur vi reser varje dag och ofta rör vi oss i områden som liknar de vi bor i. Detta visades i en tidigare publicerad artikel: [Segregationen synlig även i våra dagliga resmönster](#).

Mobildata kan påvisa vad som händer i kommuner vid olika tidpunkter under året. När är befolkningen som störst, vilken dag, vilken timme? I Solna syns det tydligt att evenemang gör toppar i statistiken medan det i Degerfors syns när betydande matcher spelas. Marknader, festivaler och andra arrangemang påverkar olika kommuner under året. En kort analys visar kommunernas maxbefolkning under sommaren 2023: [Musik, idrott och bilar drar folk i Sommarsverige](#).

Synpunkter från användarrådet:

Hur är det med tillgänglighet av mobildata på DeSO? Statistiken är under utveckling och är inte officiell statistik. SCB tittar på hur behovet ser ut och det finns många intressanta användningsområden. På sikt vore det önskvärt om denna data finns tillgänglig för flera.

Har AI använts i analyserna? I senaste analysen användes AI, men i tidigare analyser fanns en frågeställning.

De flesta resor antas vara till arbete eller studier. Att redovisa på DeSO blir mindre bra, åtminstone i specifika kommuner. Det vore önskvärt om det gick att redovisa en koncentration av arbetsställen och resor dit. Områdesindelningen kan annars bli ett måtfel. Mobildata är låst till mobilmaster och rutor. Det är dock möjligt att aggregera.

Ingår turister från utlandet? De går att få med, men eftersom inga tester är gjorda på data är de inte med idag. Det kan göra skillnad för kommuner med mycket turister.

Statistiken är både spännande och efterlängtd, speciellt eftersom många kustkommuner växer på sommaren.

Det är mobiltelefoner som räknas och inte personer. Vid event är det många som har flera mobiltelefoner och då räknas det som flera enheter. Kommunikationsutrustning i bilar och andra enheter är bortrensade.

Hur representativa är Telias kunder jämfört med befolkningen? Befolkningen har kalibrerats upp med SCB:s data. Det kommer alltid att finnas utmaningar så länge det finns flera mobiloperatörer, men Telia fungerar ändå väl.

6. Information från SCB

Jenny Lindberg med flera informerade om vad som pågår på SCB.

SCB:s generaldirektör Joakim Stymne avgår vid årsskiftet och regeringen rekryterar nu en efterträdare.

SCB har tagit fram och beslutat om en AI-policy som finns publicerad på scb.se: [AI-policy](#).

En uppdaterad strategi för SCB ska vara klar till årsskiftet och samarbetet med statistikansvariga myndigheter (SAM) ska utmytna i en ny gemensam målbild.

Under hösten uppdaterar SCB sin visuella identitet och förändringarna sker successivt under några månader.

I budgetunderlaget för 2025-2027 har SCB bland annat fått medel för att effektivisera datainsamlingen samt medel kopplat till integration. SCB får även ökat anslag till det allmänna företagsregistret som ska bli öppna data.

Det blir en ny mandatperiod för användarråden 2025-2027. Detta är sista mötet i nuvarande period och en utvärdering kommer att göras. Generaldirektören beslutar om ordförande och ledamöter efter årsskiftet.

Stefan Svanström från sektionen för samhällsbyggnad och turism, SCB, berättade att nya tätorter och småorter publiceras den 28 november avseende 2023-12-31.

Det pågår ett arbete med att ta fram årsvisa geodata för kommun, län och riksgränser från år 1952. Arbetet ska vara färdigt i februari 2025 och kommer att publiceras via Nationella geodataplattformen (NGP).

Flera datamängder som tätorter, småorter, fritidshusområden, verksamhetsområden, DeSO och RegSO ska läggas upp i NGP under 2025.

Ny statistik över grönytor i tätorter dröjer på grund av att SCB inventerar en komplett version av nya nationella marktäckedata.

Det pågår en översyn av statistik över bygglov, nybyggnad, ombyggnad och rivning. Målet är att minska kommunernas uppgiftslämnarbörda och förbättra kvaliteten i data. Kartläggning görs med hjälp av uppgifter från kommuner.

Jessica Engdahl från sektionen för Produktränskaper, SCB, informerade om den allmänna översyn av tidsserierna som Nationalräkenskaperna publicerade i maj. I kommande publicering av Bruttoregionalprodukten (BRP), den 17 december, så anpassas BRP till de reviderade tidsserierna.

Synpunkter från användarrådet:

Diskuteras översynen av byggstatistiken i användarrådet för mark och bebyggelse? Frågan är intressant för många.

7. Förbättrad adresskvalitet för arbetsställen i Företagsregistret

Linus Rispling, SCB, berättade om ett idag avslutat projekt kring förbättrad adresskvalitet på SCB. Dessa frågor utreds fortfarande på SCB, men inom andra ramar.

Ett grantsprojekt genomfördes under 2021-2023 där det gjordes en kartläggning av adressproblematiken i Företagsregistret samt att förslag på åtgärder togs fram.

Företagsregistret innehåller Sveriges 1,3 miljoner arbetsställen. Ett arbetsställe definieras av en geografisk plats där ekonomisk verksamhet bedrivs. I stort sett varje arbetsställe ligger i verkligheten på en specifik geografisk plats, där det ska finnas en belägenhetsadress, vilket i sin tur är en förutsättning för att arbetsstället ska kunna koordineras.

Adressuppgifter i kombination med arbetsställeinformation har ett brett användningsområde. De används för analyser, forskning, regional planering, geografisk analys med mera.

Projektet genomfördes då många arbetsställen i Företagsregistret har felaktiga eller ofullständiga adresser. Vid en matchning mot Sveriges officiella adressregister, adressdelen i fastighetsregistret, fick cirka 24 procent av adressuppgifterna i Företagsregistret ingen träff och saknade därför geografisk koppling. Av dessa har omkring 7 procent 0 anställda.

Orsaken till problematiken är flera. Det finns tre indatakällor för adresser till Företagsregistret, men vid insamling sker ingen validering till fastighetsregistrets adressdel. Adressen fylls ofta i fritextfält. I vissa fall, särskilt på landsbygden, i sjukhusområden och i industriområden, är kommunernas adressättning inte fullständig. Det saknas belägenhetsadress på platsen där verksamheten är belägen och företaget kan inte ange någon officiell adress.

Arbetsställen som ofta har adressproblematik är sjukhus och vårdinrättningar samt universitet och högskolor. Typiska fel är felstavningar, att platser anges i stället för korrekta adresser eller att belägenhetsadress saknas helt. Konsekvensen blir att arbetsställen placeras ut på närmaste belägenhetsadress.

Rättning av adresser görs internt på SCB, men dessa uppgifter återförs inte till Företagsregistret. Rättningar medför enorma direkta merkostnader både för SCB samt för andra aktörer som köper uppgifter ur SCB:s allmänna företagsregister.

Problemet med adresskvaliteten är känt sedan länge. Adressättare i kommuner är angelägna att hjälpa till med att sätta belägenhetsadresser i de fall sådana saknas, och är en viktig resurs som SCB har kunnat dra nytta av.

Springer omvärlden ifrån? Google har full koll på verksamheter i handelsområden med hjälp av crowdsourcing och andra metoder. Det finns en risk att företag som Google samt andra techbolag med sina egna system etablerar normer och användande av adresser som efter hand spiller över till uppgiftslämnare, exempelvis att uppgiftslämnare anger en "Google-adress" för sitt företag och inte en officiell belägenhetsadress. När SCB:s allmänna företagsregister dessutom blir öppna data 2025 öppnar det upp för att flera företag lanserar egna lösningar och matchningar.

En lösning på adressproblematiken på kort sikt är att skapa en effektivare och automatiserad rättningsprocess. På lång sikt, och helt grundläggande för att upprätthålla principen "en uppgift en gång", är att ändra insamlingen med en färdig lösning med uppslagslistor mot officiella adressregistret och som kräver exempelvis rättstavade adresser.

Synpunkter från användarrådet:

Till vem i kommunen skickas sammanställningar med felaktiga adresser? Företagsregistret har gjort utskicken till adressättare från kommuner som är med i SIS-kommittén från mailadressen adresser.foretagsregistret@scb.se.

Det vore bra med en applikation för upprättning för användare.

Finns någon tidsplan för den kortsiktiga lösningen? Kan all företagsdata synkroniseras? Den kortsiktiga lösningen med rättningar kan i princip användas redan idag internt på SCB. Det finns dock, enligt Företagsregistret, ett juridiskt ansvar i att lämna vidare upprättade uppgifter eftersom det inte är den information som företagen själva har lämnat. Detta behöver Företagsregistret eller SCB:s jurister utreda.

Ska adresser synkroniseras mellan SCB:s egna databaser? Målet är att data hämtas från källan och att en uppgift endast hämtas en gång. Uppgifterna ska vara rätt från början.

Ingår det att hantera fåmansbolag i projektet, det vill säga var verksamheten bedrivs? Nej.

8. Tillgängliggörande av administrativa och statistiska indelningar via Nationella geodataplattformen (NGP)

Linus Rispling, SCB, informerade även om tillgängliggörandet av administrativa och statistiska indelningar via NGP.

Lantmäteriet ansvarar för en grunddatadomän med fastighet- och geografisk information som innehåller olika teman. NGP är en plattform med målet att ge nationell åtkomst till standardiserade och kvalitetssäkrade nationell grunddata som utgör geodata.

SCB ansvarar för temat administrativa och statistiska indelningar som består av många indelningar. Syftet med temat är att harmonisera geodata som myndigheter och kommuner tillhandahåller.

Det finns över 130 olika administrativa och statistiska indelningar som uppdateras kontinuerligt och SCB arbetar med att försöka tillgängliggöra så många som möjligt i NGP. Arbetet pågår till 2025.

Ett antal indelningar som kommun och län från Lantmäteriet, DeSO och RegSO från SCB är redan på gång att implementeras. Det är ett stort standardiseringsarbete med datamängder som ska tillhandahållas på ett kvalitetssäkrat och harmoniserat sätt.

Exempel på problem som standardiseringen ska lösa är geometriska fel, ajourhållningsbrister och överensstämmelse på hierarkisk nivå.

Det är svårt för användare att göra analyser när data innehåller geometriska fel eller när information inte finns som öppna data.

Arbetet med administrativa och statistiska indelningar har pågått sedan januari 2023. Flera myndigheter vill tillgängliggöra sina datamängder. Det finns en referensgrupp där data kan testas innan det tillgängliggörs i NGP. Förhoppningen är att fler intressenter hoppar på. Det finns möjlighet att anmäla sig till referensgruppen.

9. Övriga frågor

Vad gäller vid arkivering av data och statistik kopplat till OSDB? Det behöver förmedlas till kommunerna. SCB återkommer i frågan.

SCB har implementerat nya definitioner av företag och arbetsställen i Företagens ekonomi (FEK) från år 2022. Effekten blir nya företagsenheter som påverkar fördelningen mellan företag i olika storleksklasser. Storföretag får en större andel anställda och omsättning i FEK. Hur påverkar detta den regionala statistiken från FEK? En presentation anordnas för de som vill veta mer, mejla Jenny om intresse finns att delta.

Det finns uppdrag hos Boverket som påverkar kommuner. Kan Boverket få mer utrymme att informera om deras statistik kopplat till regional statistik? Informationen är viktig för många.

Har SCB ansvar att driva API? Det vore bra med en standardiserad form. SCB publicerar även andras myndigheters statistik. Inom projekt som pågår vid SCB och som syftar till att kartlägga uppdragsbehoven hos kommuner och regioner (KORE-projektet) har frågan lyfts vid flera tillfällen. SCB tar med sig frågan.

Vinnova har med andra myndigheter fått i uppdrag av regeringen att komma överens om en gemensam datamodell och standarder för att exponera data som har resulterat i ett standardiserat API.